

חולות קיסריה

שיר השירים רבה פרשה א (וילנא סימן ו, דונסקי לט)

רבי אבהו וריש לקיש הוו עללין לחדא מדינתא דקיסרין. אמר ליה רבי אבהו לר' שמעון בן לקיש: מהו כן עללין למדינתא דחירופיא וגידופיא?! נחת ליה ריש לקיש מן חמריה וספא חלא ויהב בפומיה. אמר ליה: מהו כן? אמר לו: אין הקב"ה רוצה במי שאומר דילטוריא על ישראל.

תרגום חופשי: רבי אבהו וריש לקיש היו נכנסים לעיר קיסריה. אמר לו רבי אבהו לר' שמעון בן לקיש: מהו זה שאנו נכנסים למדינה של חירופים וגידופים?! ירד לו ריש לקיש מן החמור ונטל חול ונתן לפיו (של ר' אבהו). אמר לו: מהו זה? אמר לו: אין הקב"ה רוצה במי שאומר לשון הרע על ישראל.

הרחבה והסבר: חכמי בית המדרש בטבריה, ריש לקיש מראשי בית המדרש (בן הפלוגתא וחברותא של ר' יוחנן) והתלמיד הצעיר ר' אבהו, הולכים בשליחות כלשהיא (לאסוף כסף? ללמד תורה?) לשפלת החוף. היום הולך ומחשיך וריש לקיש מציע שיעצרו ללינת לילה בעיר קיסריה. קיסריה הייתה אז עיר מעורבת בה גרו יהודים לצד יוונים ומגוון בני לאומים אחרים והייתה עיר מרכזית ונמל חשוב בתקופה הרומית/ביזנטית. ר' אבהו מביע תמיהה אם לא התנגדות לעצירה בעיר זו שהוא מכנה אותה: עיר של חירופים וגידופים. בתגובה לדברים אלה, יורד ריש לקיש מהחמור, נוטל מלוא כף ידו מחולות קיסריה ונותן על פיו של אבהו הצעיר. אבהו מופתע ותמה לפשר הדבר וריש לקיש עונה לו: כך ייסכר פיהם של האומרים לשון הרע על ארץ ישראל ואנשיה.¹

ולמים, נעשה רבי אבהו רַבָּה של העיר קיסריה אותה גידף בצעירותו ואף התכבד מאד בסממני השלטון שנתנו לו הרומאים,² והרבה לצטט מתורתו של ריש לקיש,³ ובגמרא ברכות לד ע"ב הוא משבח את בעלי התשובה: "דאמר רבי אבהו: מקום שבעלי תשובה עומדין - צדיקים גמורים אינם עומדין, שנאמר: שלום שלום לרחוק ולקרוב. לרחוק ברישא והדר לקרוב". ורבי יוחנן בן הזוג של ריש לקיש, חולק עליו. סוף דבר, מי שביקש להתרחק מהעיר קיסריה זכה להיות רַבָּה, לשבח את בעלי התשובה, ומן הסתם להתחרט ולשוב בתשובה על שגידף את העיר בצעירותו.

ויש לדון עוד בהרחבה בדמותו המיוחדת של ר' אבהו. נראה שהלקח שלמדו ריש לקיש שאין להוציא לשון הרע על שום מקום ושום אדם בארץ ישראל (ואולי בכל מקום בעולם) – נלמד על ידו היטב. ואם יורשה לנו להוסיף על דברי בן עזאי במסכת אבות פרק ד משנה ג: "אל תהי בז לכל אדם ואל תהי מפליג לכל דבר - שאין לך אדם שאין לו שעה ואין לך דבר שאין לו מקום", ואין לך מקום כארץ ישראל וכיפי חולות קיסריה הנושקים לים. ראו דברינו [משל המערה והים](#). וברשותה של חנה סנש ז"ל מקיבוץ שדות ים שליד קיסריה, נסיים בפרפראזה על שירה הידוע הליכה לקיסריה

אֵלֵי, אֵלֵי, שְׁלֵא יִגְמַר לְעוֹלָם

הַחַל הַנוֹשֵׁק

לַיָּם הַנִּגְרָשׁ - הַכָּחַל

וְהַקּוֹל הָעוֹסֵק

בַּיָּם הַמְדֻרָשׁ - הַגְדוֹל

פִּי הָאָרֶץ בְּכָפֶל כְּפָלִים

תּוֹרְתָהּ וְנוֹפִיָּה

מֵהַגְלִיל לִירוּשָׁלַיִם

וּמִקִּיסְרִיָּה לְטַבְרִיָּה

מחלקי המים

¹ הוא ריש לקיש שהקפיד בכבודה של ארץ ישראל ומצא בכל מקום עילה לטהר ערים מעורבות ודרכים (כתובות כ ע"ב) ולא הסתיר את כעסו על יהודי בבל שלא עלו לארץ לחזק את שבי ציון ולהשתתף במפעל בית שני (יומא ט ע"ב).

² יומא עג ע"א, סוטה מ ע"א, וראו בפרט בגמרא כתובות יז ע"א וסנהדרין יד ע"א כיצד היו שפחות הקיסר (הנציב הרומי) מחוללות לפניו: "רבא דעמיה ומדברנא דאומתיה, בוצינא דנהורא, בריך מתייך לשלם".

³ ברכות מז ע"ב, פסחים מו ע"א, תענית ט ע"א, חולין קכב ע"ב, וכמובן לא מעט בתלמוד הירושלמי.